

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 7, 8, 95, 205, 206, 207
STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 100³ STRAIPSNIŲ
ĮSTATYMO PROJEKTO
(toliau – Projektas)
(TAP NR. TAP-19-569)(TAIS Nr. 18-1964(2))**

2019-05-03 Nr. NV-1212

Vilnius

Projekto rengėja: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslai:

1. geriau užtikrinti baudžiamąjį persekiojimą už užsienyje padarytus seksualinio pobūdžio, smurtinius nusikaltimus, nusikaltimus, pavojingus sveikatai bei nusikaltimus žmogaus laisvei; taip pat rengiantis ratifikuoti ir siekiant įgyvendinti Europos Tarybos konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo (toliau - Stambulo konvencija), patikslinti kai kurias Konvencijos neatitinkančias Baudžiamojo kodekso (toliau - BK) normas;

2. užtikrinti baudžiamosios atsakomybės už prekybos žmonėmis nusikaltimus neišvengiamumo ir teisingumo principų įgyvendinimą, Europos Tarybos konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis (toliau – Konvencija prieš prekybą žmonėmis) nuostatų įgyvendinimą;

3. nacionalinės teisės nuostatas tinkamai suderinti su Jungtinių Tautų Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ir žeminantį elgesį reikalavimais, taip pat siekiant įgyvendinti Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau – Konvencija prieš kankinimą) sisteminio pobūdžio rekomendacijas Lietuvos Respublikai, susijusias su Konvencijos reikalavimus atitinkančios kankinimo nusikaltimo sudėties įtvirtinimu Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose;

4. BK normas visa apimtimi suderinti su 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis nuostatomis.

Dabartinė situacija: Galiojančio BK nustatytas teisinis reguliavimas iš esmės užtikrina asmenų apsaugą nuo nusikalstamų kėsinių bei atsakomybę už juos. Tačiau vis dar egzistuoja tam tikri neatitikimai aukščiau išvardintiems tarptautiniams teisės aktams, kuriuos ir yra siekiama panaikinti teikiamu projektu:

1. Pagal BK 8 str. 1 d. įtvirtintą bendrą taisyklę, asmuo, padaręs užsienyje nusikaltimus, atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuo atveju, jeigu padaryta veika pripažįstama nusikaltimu ir už jos padarymą baudžiama pagal nusikaltimo padarymo vietos valstybės ir Lietuvos. BK 8 str. 3 d. įtvirtinta išimtis, pagal kurią asmuo, užsienyje padaręs nusikaltimą, baudžiamas nepaisant to, ar už padarytą veiką baudžiama pagal padarymo vietos baudžiamąjį įstatymą. Tokių veikų sąrašas yra baigtinis: nepilnamečio ar mažamečio išžaginimas, nepilnamečio ar mažamečio seksualinis prievartavimas, nepilnamečio privertimas lytiškai santykiuoti, lytinės aistros tenkinimas pažeidžiant nepilnamečio asmens seksualinio apsisprendimo laisvę ir (ar) neliečiamumą, jaunesnio negu šešiolikos metų asmens viliojimas, jaunesnio negu šešiolikos metų asmens tvirkinimas, vaiko pirkimas arba pardavimas, vaiko išnaudojimas pornografijai, pelnymasis iš nepilnamečio asmens prostitucijos, nepilnamečio įtraukimas į prostituciją, disponavimas pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas.

Visos šios veikos yra susiję su nepilnamečiais. Tačiau BK įtvirtina ir kitas veikas, kuriomis kėsiniama į tokias pamatines vertybes kaip žmogaus sveikata, seksualinio apsisprendimo laisvė bei kitas bendražmogiškas vertybes, tačiau gali susidaryti situacija, kai už atitinkamą veiką užsienyje nėra numatyta baudžiamoji atsakomybė (pavyzdžiui, yra kai kuriuose užsienio valstybėse leidžiamas arba toleruojamas moters lytinių organų žalojimas, išžaginimas santuokoje ir panašūs nusikalstami veiksmai), dėl ko asmuo liks nebaudžiamas.

Toks galiojanti reglamentavimas neatitinka ir Stambulo konvencijos 44 str. 3 d. nuostatų.

2. Pagal Konvencijos prieš prekybą žmonėmis 4 str. įtvirtintą prekybos žmonėmis apibrėžtį, ji apima ir išnaudojamą priverstiniam darbui ar paslaugoms. Nacionalinėje teisėje atitinkamą normą įtvirtina BK 147-1 str. (Išnaudojimas priverstiniam darbui ar paslaugoms). Tačiau BK 7 str., įtvirtinantis universalios jurisdikcijos principą (t.y. atsakomybės taikymą nepaisant to, kur buvo padarytas nusikaltimas) nacionalinėje baudžiamojoje teisėje, neįtraukia į baigtinį veikų sąrašą minėtos BK 147-1 str. numatytos veikos. Ši spraga neužtikrina baudžiamosios atsakomybės neišvengiamumo ir teisingumo principų įgyvendinimo tais atvejais, kai BK 147-1 str. numatyta nusikalstama veika padaroma ne Lietuvoje prieš Lietuvos piliečius.

3. Konvencijos prieš kankinimą 1 str. yra įtvirtintas kankinimo nusikaltimo apibrėžimas bei nurodyti pagrindiniai šio nusikaltimo sudėties požymiai. Konvencijos 4 str. įpareigoja valstybes nares numatyti adekvačias, apgrasančias ir proporcingas baudžiamąsias sankcijas už tyčinius kankinimo veiksmus ar neveikimą. Pažymėtina, kad Komitetas prieš kankinimą (kontroliuojantis Konvencijos tinkamą įgyvendinimą), visuose savo raportuose Lietuvai nuosekliai įpareigoja Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose įtvirtinti Konvencijos prieš kankinimą 1 ir 4 str. reikalavimus atitinkančią kankinimo nusikaltimo sudėtį. Kartu nurodoma, kad šiam nusikaltimui neturėtų būti taikoma apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis.

4. 2017 m. liepos 5 d. buvo patvirtinta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis (toliau - Direktyva). Esamas teisinis reguliavimas Lietuvoje iš esmės atitinka visus Direktyvoje keliamus reikalavimus, tačiau siekiant užtikrinti visišką galutinį suderinimą reikia patikslinti tam tikrų straipsnių sankcijose nurodytas maksimalias laisvės atėmimo bausmių ribas (už Direktyvoje nurodytus pavojingiausius nusikaltimus).

Projekto esmė: projektu siūlomi teisinio reguliavimo pakeitimai:

1. Išplečiamas nusikalstamų veikų, už kurių padarymą užsienyje Lietuvos pilietis ar kitas nuolat Lietuvoje gyvenantis asmuo būtų baudžiami nepaisant to, ar už padarytą veiką baudžiama pagal nusikaltimo padarymo vietos valstybės baudžiamąjį įstatymą, sąrašas. Siūloma numatyti, kad, be šiuo metu numatytų (susijusių su vaikų apsauga nuo nusikalstamų kėsinimų), pilietis ar kitas nuolat Lietuvoje gyvenantis asmuo būtų baudžiami už užsienyje padarytą: sunkų ar nesunkų sveikatos sutrikdymą, žmogaus veiksmų laisvės varžymą, išžaginimą visais atvejais, seksualinį prievartavimą visais atvejais, privertimą lytiškai santykiuoti.

Tuo taip pat būtų įgyvendintas Stambulo konvencijos 44 str. 3 d.

2. Nusikalstamų veikų, kurių atžvilgiu taikoma universalioji jurisdikcija, sąrašas papildomas išnaudojimu priverstiniam darbui ar paslaugoms. Tuo įgyvendinamas Konvencijos prieš prekybą žmonėmis 4 str.

3. Atsižvelgiant į Konvencijos prieš kankinimus 1 str. nuostatas, BK papildomas nauju 100-3 str. įtvirtinančiu naują veiką – kankinimą.

Šis straipsnis nustato, kad tas, kas veikdamas kaip valstybės atstovas arba asmuo ar asmenų grupė, veikiantys valstybės leidimu, kurstymu, palaikymu ar pritarmu, bet koku būdu kankino arba kitaip itin žiauriai elgėsi su žmogumi taip sukeldamas nukentėjusiam asmeniui stiprų fizinį ar psichinį skausmą arba dideles kančias, yra baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų (kankinimu nėra laikomas teisėtomis valstybės prievartos priemonėmis ir (ar) sankcijomis sukeliamas, joms būdingas arba su jų taikymu tiesiogiai susijęs skausmas ar kančios). Taip pat papildomas BK 95 str. nustatant, kad už šį nusikaltimą nėra taikoma senatis.

4. BK 205, 206 ir 207 str. sankcijose nustatytos bausmių ribos tikslinamos siekiant tinkamo suderinimo su Direktyvos nuostatomis.

Derinimas: projektas derintas su Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentu prie vidaus reikalų ministerijos, Europos teisės departamentu prie Teisingumo ministerijos, Generaline prokuratūra.

Institucijų pastabos, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, pateikiamos derinimo pažymoje. Didžioji derinimo pažymoje likusių pastabų dalis yra susijusi su siūlomu teisinio reguliavimo detalizavimo lygiu, bei institucijų siūlymais konkretizuoti reguliavimą (kaip pvz. Policijos departamentas siūlė detalizuoti ką reiškia įstatyminės sąvokos „didelės kančios“, „stiprus skausmas“ etc.). Rengėjų pateikiami detalūs kontrargumentai vertintini kaip pakankami pagrįsti neatsižvelgimui (daliniam atsižvelgimui) į derinimo pažymoje nurodytas institucijų pastabas.

Projektai apsvarstyti 2019 m. balandžio 30 d. Tarpinstituciniame pasitarime. Pasitarime įvertinta Vyriausybės Kanceliarijos Teisės grupės 2019 m. balandžio 23 d. išvadoje Nr. NV-1131 pateikta pastaba, kuria buvo siūloma įvertinti prašymo Seimui projektą svarstyti skubos tvarka tikslingumą.

Atitiktis Vyriausybės programos nuostatomis: Projektai neprieštarauja Septynioliktosios Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Rengėjams sutikus atsižvelgti į aukščiau minėtą Teisės grupės pastabą (atsisakoma prašymo svarstyti Seime skubos tvarka), atitinkamai patikslinus projektą siūlome teikti į Vyriausybės posėdžio A dalį.

Patarėjas

Audrius Kasinskas